

Forventning om vekst, strid om fordeling.

Statminister Manmohan Singh fikk fornyet tillit da India holdt valg i mai. Verdens største demokrati er klemt mellom kraftig vekst, ekstrem fattigdom og ulmende konflikter i deler av landet.

Mumbai. Indias finansielle sentrum er preget av den globale økonomiske krisen. Men troen på fremtiden er stor: Når markedene internasjonalt har normalisert seg, skal Indias økonomi igjen vokse meget raskt. Når det skjer kan også striden om fordeling av godene tilta i styrke.

«What goes up, stays up», loves det i en reklame for aksjesparing som man ser høyt og lavt i Mumbai. Det er slett ikke hva investorer har erfart i India de siste par årene. Ting har riktignok gått opp – **all time high** for børsindeksen Sensex tredoblet seg, til 21 000 poeng, på knappe tre år fram til januar 2008 – men som i de fleste andre land stupte børsen her i fjor høst.

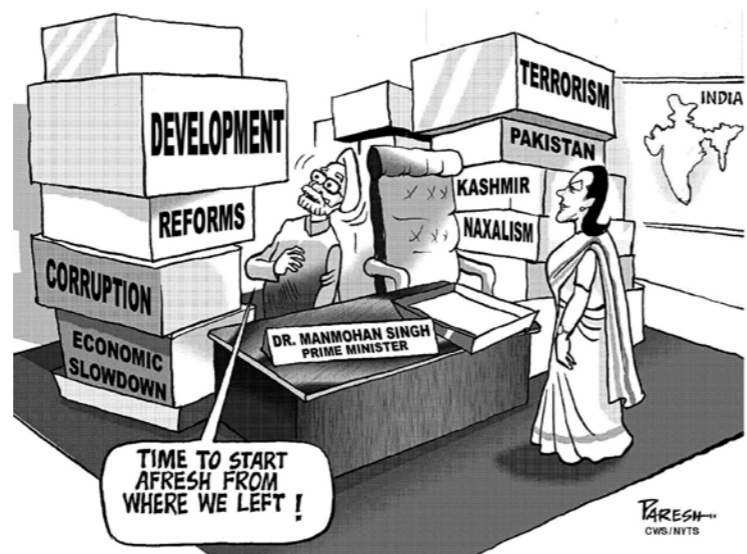
At trær ikke så lett vokser inn i himmelen blir man også minnet om når man ser hvem som tilbyr nevnte «garanterte» produkt: I allianse med det indiske konglomeratet Tata er den amerikanske forsikringsgiganten AIG, som i fjorårets siste kvartal pådro seg et underskudd på 61,7 mrd dollar – verdenshistoriens største.

Nede for telling. Børsen har i vår igjen klatret friskt, og i slutten av mai lå Sensex-indeksen på ca 14 000 poeng, opp fra en bunn like over 8000 poeng hvor den befant seg så sent som i mars. Men aksjepriene stiger så langt mest på forventninger – realøkonomien henger igjen.

I Mumbai har for eksempel eienomsprisene falt 30 prosent fra toppen, og det forventes at de vil falle enda 10-20 prosent i år. Og krisen koster: The Economist Intelligence Unit (EIU) forventer at Indias budsjettunderskudd vil stige til 7,7 prosent av bruttonasjonalprodukt for året fra april 2009, mye på grunn av en serie kostbare stimulansepakker fra regjeringen.

Tilbakeslaget har lite å gjøre med terrorangrepene i november i fjor, da minst 173 personer ble drept. Den intensiverte storpolitiske striden med Pakistan vedvarer, men blant folk flest var ting raskt tilbake til det normale etter angrepene.

Mr. Raj driver et lite hotell som ligger i en sidegate mellom to av terrormålene, Taj Majal Hotel og Leopold Cafe. Noen dager i november rådet terroren i dette nabolaget. Den ellers muntre Raj blir alvorlig når han tenker tilbake. Men han gleder seg over at terroranslaget ikke fikk for store ettervirkninger. «Et par uker etter angrepene var kundene tilbake som før», sier han. «Og folk her i Mumbai ble bare mer sammenstøvet av det som skjedde», legger han til.

Tegning: PARESEH, THE KHALEEJ TIMES, DUBAI, U.A.E.

Farvel til «hindu-vekstraten». Til tross for dagens økonomiske tilbakeslag er det en utbredt oppfatning av at India ikke skal tilbake dit landet befant seg i flere tiår, med en høy befolkningsvekst og en økonomisk vekst som bare såvidt holdt følge. En av landets mest kjente økonomer, Raj Krishna, kalte fenomenet «hindu-vekstraten» (en fag-intern, ironisk referanse til begrepet «sekulær vekst»): En vekst som virket «låst» på ca 3,5 prosent per år.

Globalisering og økonomiske reformer er blant de viktigste komponentene som endret situasjonen på 1990-tallet. I årene 2003-2007 hadde India en gjennomsnittlig årlig BNP-vekst på 8,8 prosent. Landets økonomi var mer diversifisert enn Russlands, og ikke sentralstyrt som Kinas, men snudde seg likevel rundt i høy hastighet. Bildet av India som en stor, treg elefant blant spenstige tigere stemte ikke lenger.

Investorer langsiktig. Indias økonomi har tradisjonelt vært innrettet mot selvforsyning og importsubstitusjon. De seneste årene har andelen av landets produksjon som eksporteres steget, men dagens ca 14 prosent er fremdeles beskjedent sammenlignet med for eksempel Kinas 36 prosent og Sør-Koreas 43 prosent.

simonsen

»Sven Gunnar Simonsen, dr. philos, virket som forsker ved Institutt for fredsforskning (PRIO) fra 1994-2008. Han jobber nå som frilansskribent, og skriver jevnlig for Aftenposten Innsikt.

Ujevn velstandsfordeling Indias økonomiske fremgang har langt fra kommet alle indere til gode. Ingen land har flere personer som lever i dyp fattigdom. I midten tiggende barn i Mumbai. Nederst en familie på tur i et nabolag i Mumbai med betydelig muslimsk befolkningsandel.

Foto: JAN TOMAS ESPEDAL (øverst) og SVEN GUNNAR SIMONSEN

fakta

India

»1,13 milliarder innbyggere
»Areal: 3,3 mill km². Verdens femte største land, ti ganger større enn Norge.
»Hovedstad: Delhi (17 mill innb.). India har flere av verdens største byområder (størst er Mumbai, med 20 mill. innb.), men fremdeles bor ca 70 prosent av befolkningen på landsbygda.
»BNP per innbygger: \$2500.
»Ligger på 132. plass av 179 land på FNs Human Development Index.
»Forventet levealder ved fødsel: 64 år.
»Lesekyndighet blant voksne: 65 %.
»Religion: ca. 80 prosent er hinduer, og 13,5 prosent muslimer. Mindre grupper av kristne, sikher, og andre.
»Språk: Hindi og engelsk har status som nasjonale språk. Hindi er hovedspråk for opptil 40 prosent av befolkningen. Landet har 24 ulike språk som snakkes av mer enn én million innbyggere, og mer enn 800 dialekter.

»Reliance Industries er Indias største privateide selskap, med en årlig omsetning på over 34 mrd dollar. Selskapet driver virksomhet i alle produksjonsfaser av olje og gass – fra utvinning til raffinering til produksjon av plast og tekstiler. Reliance Industries har lenge vært den største favoritten blant utenlandske investorer i India. Det har bidratt til å gjøre selskapets største aksjonær, Mukesh Ambani, til Asias rikeste mann. I november 2007 utgjorde Reliance Industries alene 16 prosent av Sensex-indeksen.

I januar 2008 eide utenlandske institusjonelle investorer en fjerdedel av verdiene på børsen i Mumbai. Et år senere var 25 prosent av disse investeringene trukket ut av landet, og «flukten til sikkerhet» ga aksjekursene ekstra juling.

I dagens tøffere forretningsklima fortsetter Reliance Industries sine investeringer. Et nytt raffineri, verdens største på ett sted, har nylig startet produksjon. Det samme har et anlegg som etter hvert vil øke Indias naturgassproduksjon med 40 prosent.

«Vi investerer langsiktig. Så snart vi igjen har stabilitet internasjonalt er vi sikre på at India vil være blant økonomiene som vokser raskest», sier Tushar Pania.

Lettelse etter valget. Det er få ting markedet liker bedre enn stabilitet og forutsigbarhet. En overraskende sterk seier til det regjerende Kongresspartiet ved parlamentsvalget i april-mai førte til tidenes lettelses-rally på børsen i Mumbai: Den 18. mai bykset Sensex-indeksen opp fra 12 174 til 14 284 poeng. I løpet av dagen ble handelen på børsen, for første gang i historien, stanset på grunn av rask oppgang. Utenlandske investorer er også på rask vei tilbake.

Abhay Pethe, som er professor i samfunnsøkonomi ved University of Mumbai, mener India reelt sett er forholdsvis lite berørt av den globale nedturen som først startet som en finanskrisen. «De amerikanske bankenes praksis, som la grunnlaget for bolig-boblen, er aldri blitt fulgt i India. Finanssektoren her er veldig konservativ; kravene til bankenes egenkapital og grenser for utlån gjør at vi ikke har hatt noen egen finanskrisen», forklarer han.

Allerede ligger Indias økonomi relativt godt an internasjonalt. I mai kom landet på 13. plass i en rangering fra et sveitsisk institutt, som sammenlignet 57 lands forutsetninger for å komme seg raskt ut av dagens krise (Norge kom på fjerdeplass). Og mens Norge nå offisielt er i resesjon, så anslår Economist Intelligence Unit at Indias økonomi, etter å ha vokst med 6,0 prosent i 2008, vil vokse med 5 prosent i år, og at veksten kommer til å ta seg opp til 8 prosent i 2011.

Freden tilbake Store og små hygger seg utenfor Hotel Taj Mahal, et av terrormålene i India i november i fjor. Skadene er nå stort sett utbedret på kjempetellet.

Foto: SVEN GUNNAR SIMONSEN

india

» Forventning om vekst, strid om fordeling.

Flest fattige. De siste årenes fremgang har langt fra kommet alle indere til gode. Ifølge Verdensbanken har India, til tross for sin vekst, kommet svært mye kortere enn for eksempel Kina når det gjelder å redusere andelen av befolkningen som lever i dyp fattigdom. Størst andel av befolkningen som lever i dyp fattigdom finner man i Afrika sør for Sahara. Men det største antallet personer som lever i dyp fattigdom finner man nettopp i India.

I 1990 levde 435 millioner indere på mindre enn \$1,25 om dagen; i 2005 var dette tallet 455 millioner – av 1,4 milliarder for verden totalt. Prosentvis har andelen av Indias befolkning i ekstrem fattigdom falt fra 51 til 42 prosent, mens andelen i Kina har stupt fra 60 til 16 prosent. Verdensbankens prognose for India fram til 2015 er mer oppløftende. Da skal andelen ekstremt fattige ha falt til 25 prosent.

I Mumbai som i andre indiske storbyer blir man kontinuerlig minnet om fattigdommen. En kveld går vi på kino og ser filmen «Slumdog Millionaire», hvis handling utspiller seg her i Mumbai. Utenfor kinoen etter forestillingen kobles fiksjonen direkte til virkeligheten: vi er straks omgitt av tiggende gatebarn.

Mer velstående indere har blandede følelser om filmen. Mange hadde ønsket at byen ble vist fra en bedre side når den først får så mye oppmerksomhet. «Vi vet inderlig godt at vi har dette problemet», sier én vi snakker med etter forestillingen. «Overspilt», sier en annen.

Et indisk finanstidsskrift bruker på sarkastisk vis «Slumdog Millionaire» i innledningen til sin førstesidesak, om bilmodellen Tata Nano, som nå omsider er satt i produksjon: «Lenge før [regissøren] Danny Boyle solgte Indias møkk-gjennomtrukne fattigdom til et globalt publikum, hadde Ratan Tata [sjefen for Tata Group] vist et eksempel på nasjonens innovative ånd – med verdens billigste bil, intet mindre!»

Få har tjent på vekst. For økonomiprofessor Arjun Sengupta, som i en årrekke har ledet det regjeringsoppnevnte National Commission on Enterprises in the Informal Sector of India, er den skjeve fordelingen en fundamental svakhet ved de siste årenes vekst. Sengupta, som også selv er parlamentsmedlem, og som forsker er tilknyttet blant annet Harvard-universitetet, presenterte nylig en avsluttende rapport fra kommisjonen. Ifølge rapporten vokste landets middelklasse fra 162 millioner til 253 millioner fra 1993 til 2005. Men tre fjerdedeler av landets én milliard innbyggere har ikke fått bedre levestandard.

«Såkalt ekstrem fattigdom, hvor personer lever på mindre enn én dollar om dagen, har falt, til 22-23 prosent, mot 35 prosent på midten av 1980-tallet. Men vi har vist at de som ikke lenger regnes som ekstremt fattige har beveget seg bare såvidt over fattigdomsgrensen. De er fremdeles svært fattige og sårbare, de er fremdeles sultne og uten utdanning», forklarer Sengupta.

Rapporten viser også at 95 prosent av Indias arbeidsstyrke jobber i «uformell» sektor, hvor de uorganiserte og uten fast ansettelse, velferdsgoder, sosial beskyttelse og representasjon.

«Anti-vekst». De økte forskjellene har fått enkelte til å mene at vekst kanskje ikke er så bra likevel. Professor Abhay Pethe er helt klar når han advarer mot en slik tankegang. «Vi må ikke snakke anti-vekst», sier han. «Den årlige veksten på 9 prosent årlig i 4-5 år har gitt statskassen en vekst-dividende; betydelige ressurser som regjeringen kan bruke på utdanning, veier, og helsestell.»

Investorenes favoritt Reliance Industries er Indias største privateide selskap, med en årlig omsetning på over 34 mrd dollar. Selskapet driver virksomhet i alle produksjonsfaser av olje og gass. Selskapets største aksjonær, Mukesh Ambani, er Asias rikeste mann. Her fra et enormt oljeraffineringsanlegg i staten Andhra Pradesh.

Foto: RELIANCE INDUSTRIES/REUTERS/SCANPIX

Arjun Sengupta er av samme oppfatning: Vekst er ikke tilstrekkelig, men like fullt nødvendig for å bedre livet for landets fattige. «Hvis man ønsker å iverksette programmer for de fattige, så må de finansieres. Staten trenger midler for å gjøre det, og til det trengs det inntekter som kan beskattes. Markedet vil ikke finansiere slike programmer – markedet favoriserer alltid de som har kjøpekraft», sier Sengupta.

Rapporten fra kommisjonen som Sengupta har ledet ser blant annet på ulike scenarier for det indiske arbeidsmarkedet, avhengig av tempoet i landets økonomiske vekst. Studien illustrerer hvordan India vil tjene på at de siste årenes vekst får fortsette:

«Vi har vist at hvis økonomien fortsetter å vokse med 9 prosent årlig i ti år til, så vil problemet med arbeidsledighet og undersysselsetting begynne å bli løst. Dette er et vesentlig funn», sier Sengupta.

Konflikt mellom delstatene. Om veksten får fortsette vil blant annet avhenge av hvordan den blir mottatt i ulike deler av samfunnet. «Økonomisk vekst er aldri jevnt fordelt», påpeker Abhay Pethe. «Hvis veksten er 'hovedhistorien', så inneholder den også flere ekskluderende 'delhistorier'».

En slik delhistorie handler om skjevhet mellom ulike sektorer av økonomien, hvor jordbruket fremdeles henger igjen, med en årlig vekst på beskjedne 2,5-3,5 prosent. En annen delhistorie handler om sysselsetting: økonomiske reformer har redusert fattigdommen, men økt forskjellene. «Dette kan føre til sosiale spenninger, og i politikken kan det føre til videre fragmentering. Det er allerede slutt på tiden med ettpartiregjeringer i India», sier Pethe.

Det mest skremmende scenariet Pethe tegner opp handler om skjevhet mellom Indias delstater. Noen av disse har stått for en mye større del av Indias vekst enn andre. Det har allerede skapt spenning, hvor fattigere delstater ønsker mer overføringer, mens de andre mener de blir straffet for å gjøre det bra. Store forskjeller i fødselstall, med raskere befolkningsvekst i fattige delstater, inngår også i dette bildet.

«Det ekstreme scenariet er en balkanisering av India. Den underliggende trusselen må erkjennes og fjernes, av hensyn til landets enhet», sier Abhay Pethe.

Referanser:
* National Commission for Enterprises in the Unorganised Sector: The Challenge of Employment in India. An Informal Economy Perspective. April 2009
* The Economist Intelligence Unit (statistikk tilgjengelig på www.economist.com)
* Verdensbanken: Global Economic Prospects 2009

» Fattigere delstater ønsker mer overføringer, mens de andre mener de blir straffet for å gjøre det bra.